

ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті запропоновано внесення змін в чинні нормативні акти зміни для можливості відображення витрат, які пов'язані з виходом вітчизняних будівельних підприємств на зовнішні ринки для недопущення скорочення суб'єктів підприємницької діяльності в Україні і, відповідно, відтоку висококваліфікованої робочої сили з країни.

Розглянуто термін «транзакційні витрати» (transaction costs), який введено в обіг ще в 1937 р. Р. Коузом в праці «Природа фірми». Визначено, що питаннями обліку транзакційних витрат займався багато вітчизняних та закордонних авторів, але до теперішнього часу, навіть, так і не склалося єдиної думки щодо класифікації та відображення таких витрат в діяльності підприємства.

Для ефективного впровадження у зовнішньоекономічний простір українських будівельних компаній та, відповідно, зменшення відтоку кваліфікованої робочої сили з країни необхідно розв'язати питання реформування обліку та розподілу витрат підприємств (транзакційні витрати), у створенні спільних підприємств з будівництва за кордоном. Для «розрахунку вартості» виходу підприємств на зовнішні ринки будівельних послуг та початку співробітництва з іноземними партнерами та підписання договорів про спільну діяльність і виникає проблема обліку транзакційних витрат. Розглянуто пропозиції щодо обліку стосовно обліку таких витрат, а саме: створення окремого рахунку в 9 класі плану бухгалтерських рахунків «Витрати діяльності», отождошення з представницькими витратами у складі рахунків 92 «Адміністративні витрати» та 93 «Витрати на збут» та інші рахунки 9 класу, введення в роботу транзитного рахунку 86 «Транзакційні витрати» з подальшим віднесенням на рахунки 9 класу за функціональним призначенням.

Для посилення інтеграції будівельних компаній у світовий економічний простір, створення спільних підприємств необхідно законодавчо визначити термін "транзакційні витрати" як у вітчизняних, так і в міжнародних стандартах та в МСФЗ та розробити єдиний підхід до обліку таких витрат в законодавстві України та вносити зміни до плану бухгалтерських рахунків.

Ключові слова: *транзакційні витрати, ПСБО, МСФЗ (IFRS), план бухгалтерських рахунків, договір про спільну діяльність.*

Вступ. Для ефективного впровадження в зовнішній економічний простір будівельних підприємств України, а, відповідно, і зменшення відтоку кваліфікованої робочої сили з країни, необхідно вирішити питання реформування питань обліку і розподілу витрат діяльності підприємств (транзакційних витрат). у створенні спільних підприємств будівельної спрямованості за кордоном.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Проблемою обліку трансакційних витрат вже не перше десятиліття займається ціла низка таких науковців, як: Р. Коуз, А.М. Асаул, Дж. Робертс, М. Клаес, О. Вільямсон, Л.Вальрас, О.В. Замазій, М.С. Пушкар та ін., але проблема обліку таких витрат в українському законодавчому полі не вирішена до теперішнього часу.

Постановка завдання. Зважаючи на європейський вибір нашої країни і можливість співробітництва з зарубіжними підприємствами, невизначеність обліку окремих об'єктів бухгалтерського обліку не повинна стати перешкодою для виходу вітчизняних підприємств на зовнішні ринки.

Виклад основної проблеми. Термін «трансакційні витрати» (transaction costs) введено в обіг ще в 1937 р. Р. Коузом в праці «Природа фірми» [1]. Питаннями обліку трансакційних витрат займалося багато вітчизняних та зарубіжних авторів, але до теперішнього часу, навіть, так і не склалося єдиної думки щодо класифікації і відображення таких витрат в діяльності підприємства.

Враховуючи дані Державної служби статистики України [2] про тенденцію до зниження кількості будівельних підприємств України і, відповідно, зниження кількості працездатного і кваліфіковано підготовлених робітників зайнятих на підприємствах будівельної галузі (рис.1), вихід вітчизняних підприємств на зовнішні ринки, може вирішити проблему невпинного скорочення будівельних підприємств і відтоку працездатного населення з країни.

Українські підприємства можуть скласти конкуренцію будівельним підприємствам за кордоном і виступити повноцінним партнером закордонної організації.

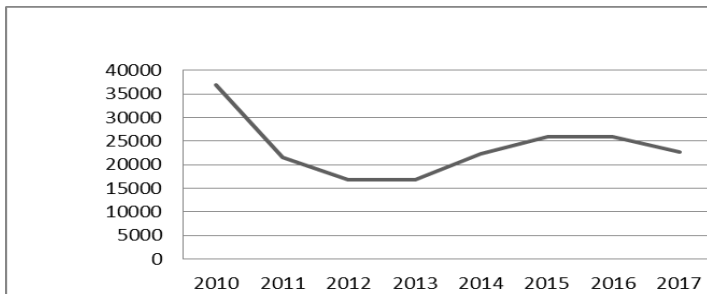

Рис.1. Кількість суб'єктів підприємництва у будівництві
(Дані Держстату)

Саме для «розрахунку вартості» виходу підприємств на зовнішні ринки будівельних послуг та початку співробітництва з іноземними партнерами та підписання договорів про спільну діяльність і виникає проблема обліку трансакційних витрат.

Вихід вітчизняного підприємства на зовнішній економічний простір вимагає від підприємства цілої низки витрат, пов'язаних з різними етапами діяльності на ринку інших країн.

Для ефективної роботи підприємства одним з перспективних шляхів є створення спільного підприємства у будівельній галузі. На етапі створення і функціонування такого підприємства можна виділити наступні фази (рис. 2):

1. Підготовча фаза
 - a. Вивчення ємності потенційного ринку та цінової кон'юнктури;
 - b. Перевірка бонітету потенційних партнерів
 - c. Залучення послуг сторонніх організацій: перекладацьких, юридичних, податкових, комунікаційних і т.ін.
 - d. Введення в операційну діяльність додаткових засобів зв'язку, програмного забезпечення, додаткових електронних пристроїв.

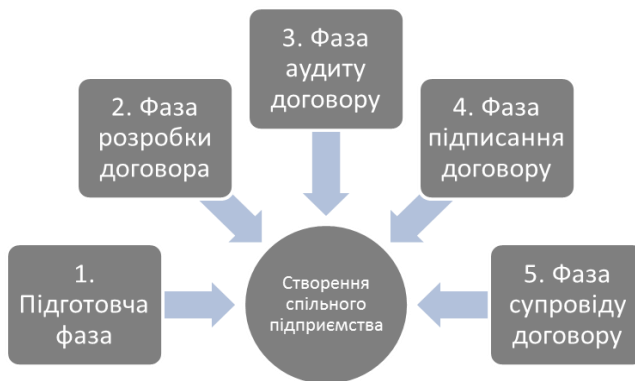

Рис.2. Фази створення спільного підприємства

2. Фаза розробки договору:
 - a. Проведення переговорів з зацікавленою стороною;
 - b. Підготовка та всебічне вивчення договору про спільну діяльність;
 - c. Вибір організаційно-правової форми діяльності майбутнього підприємства
3. Фаза аудиту договору:
 - a. Залучення фахівців бухгалтерських, аудиторських та юридичних організацій;
 - b. Перевірка відповідності умов договору законодавству країн сторін договору;
 - c. Діагностика взаємодії умов договору;
4. Фаза підписання договору:
 - a. Реєстрація прав власності;
 - b. Фіксація зон відповідальності кожної з сторін;
 - c. Узагальнення та аналіз договірних відносин.
5. Фаза супроводу договору:
 - a. Моніторинг виконання умов договору;
 - b. Нагляд відповідності наслідків дії договору юридичним та податковим вимогам країн учасників договору;
 - c. Відстеження умов, прописаних в договорі;
 - d. Оскарження умов договору у досудовому та судовому порядку при виникненні спірних питань.

Кожна з фаз несе в себе додаткові трансакційні витрати, які суттєво впливають на розмір прибутку підприємства і ці витрати підлягають повному висвітленню і врахуванню в діяльності суб'єкта підприємницької діяльності.

На сьогоднішній день існує декілька пропозицій стосовно обліку таких витрат:

➤ створення окремого рахунку в 9 класі плану бухгалтерських рахунків «Витрати діяльності» (такий підхід запропоновано російськими вченими І. Г. Панженською [3] та О.Л. Матвєєвою [4]), але такий підхід вважається недоцільним, в зв'язку з проблемами розподілу таких витрат по об'єктам обліку: будівельним контрактам та витратам, які не входять до складу витрат по контракту.

➤ ототожнення таких витрат з представницькими витратами у складі рахунків 92 «Адміністративні витрати» та 93 «Витрати на збут» та інші рахунки 9 класу (Запропоновано Замазій О.В, Костирко І.Г. і Молоко Н.П.[5,6]).

➤ введення в роботу транзитного рахунку 86 «Трансакційні витрати» «з подальшим віднесенням на рахунки 9 класу за функціональним призначенням» [7].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже для підвищення інтеграції будівельних підприємств у світовий економічний простір, створення спільних підприємств, необхідно законодавчо визначити термін «трансакційні витрати» як у вітчизняних стандартах, так і в МСФЗ, і розробити єдиний підхід до обліку таких витрат в законодавстві України та внести зміни в план бухгалтерських рахунків. Актуалізувати методичні вказівки щодо формування собівартості будівельно-монтажних робіт[4], оскільки формування витрат, які безпосередньо включаються до складу витрат за будівельним контрактом і не включаються до контрактних витрат, відповідно до МСФЗ(IFRS) 15 «Дохід від договорів з клієнтами» [8], вимагає врахування додаткових витрат.

Список літератури:

1. Coase, Ronald (1937). The Nature of the Firm. *Economica* 4 (16): 386–405.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 12.05.2019).
3. Панженская И.Г. Методика учета трансакционных издержек / И.Г. Панженская // Бухгалтерський учет. – 2006. – №19. – С. 62-64
4. Матвеева О.Л. Экономический механизм функционирования издержек в современной экономической системе. – автореф. дис. к.э.н. – Чебоксары, 2008. – 23 с.
5. Замазій О.В. Проблеми обліку трансакційних витрат у діяльності суб'єктів господарювання / О.В. Замазій // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. – Выпуск 70, 2004. – С. 95-100.
6. Костирко І. Г. До питання обліку трансакційних витрат / І.Г. Костирко, Н.П. Молоко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2012_9_2/19.pdf
7. Макарович В.К., Климо Т.Ю. Трансакційні витрати: обліковий аспект// Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка».- 2014 Вип.3(44) – с.180-182
8. Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) «Дохід від договорів з клієнтами» (МСФО-15)
9. Крикун К.В. Структуризація статей і елементів собівартості як елемент техніко-економічного аналізу з метою оптимізації витрат і підвищення

конкурентоспроможності підприємства / К.В. Крикун, С.Л. Оліферук, А.С. Рязанов // Управління розвитком складних систем. 2019. – №38. – С. 139–142.

10. Крикун К.В. Техніко-економічний аналіз і оцінка рівня витрат виробничих ресурсів на забезпечення якості у будівництві/ К.В. Крикун, А.С. Рязанов, С.Л. Оліферук // Містобудування та територіальне планування наук.-техн. зб.. – К.: КНУБА – 2013. – Вип. 48. – С. 175–178

References:

1. Coase, Ronald (1937). The Nature of the Firm. *Economica* 4 (16): 386–405.
2. State Statistics Service of Ukraine [Electronic resource]: [Website]. - available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 12/05/2019).
3. Panzhenskaya, I.G. (2006) Method of accounting for transaction costs. *Accounting*, 19, 62–64
4. Matveeva, O.L. (2008) The economic mechanism of the functioning of costs in the modern economic system. *Cheboksary*.
5. Zamazyi, O.V. (2004) Problem of the region of the transactivity of the vitrata in the subactivity of the state gifts. *Scientific works of DonNTU. Series: economic*, 70, 95–100.
6. Kostirko, I. G. & Moloko, N.P. (2012) Prior to the nutritional region of the transactiv Vitratі [Electronic resource]. – URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2012_9_2/19.pdf
7. Makarovich, V.K. & Klimko, T.Yu. (2014) Transactivities Vitratі: regional aspect. *Science Bulletin of Uzhgorod University. Seria "Economy"*, 3 (44), 180–182
8. IFRS 15 — Revenue from Contracts with Customers.
9. Krykun, K.V., Oliferuk, S.L. & Riazanov, A.S. (2019) Strukturyzatsiia statei i elementiv sobivartosti yak element tekhniko-ekonomichnoho analizu z metoiu optymizatsii vytrat i pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva. *Upravlinnia rozvytkom skladnykh system*, 38, 139–142.
10. Krykun, K.V., Oliferuk, S.L. & Riazanov, A.S. (2013). Tekhniko-ekonomichnii analiz i otsinka rivnia vytrat vyrobnychkykh resursiv na zabezpechennia yakosti u budivnytstvi. *Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia*. 48. 175–178.

O.C. Рубцова

Транзакционные издержки строительных предприятий во внешнеэкономической деятельности

В статье предложено внесение изменений в действующие нормативные акты изменения для возможности отражения расходов, которые связаны с выходом отечественных строительных предприятий на внешние рынки для недопущения сокращения субъектов предпринимательской деятельности в Украине и, соответственно, оттока высококвалифицированной рабочей силы из страны.

Ключевые слова: *транзакционные издержки, НСБУ, МСФО (IFRS), план бухгалтерских счетов, договор о совместной деятельности.*

O. Rubtsova

Transaction costs of construction enterprises in foreign economic activity

The article proposes amendments to the existing regulations to reflect the costs associated with the entry of domestic construction enterprises into foreign markets to

prevent the decline of business entities in Ukraine and, accordingly, the outflow of highly skilled labor from the country.

The term "transaction costs", introduced in circulation in 1937 by R. Coase in the work "Nature of the firm" is considered. It is determined that many domestic and foreign authors dealt with the issues of accounting for transaction costs, but to date, even there has not been a consensus on the classification and reflection of such costs in the enterprise.

In order to effectively introduce Ukrainian construction companies into the external economic space and, accordingly, reduce the outflow of skilled labor from the country, it is necessary to solve the issues of accounting reform and cost sharing of enterprises (transaction costs). in establishing joint ventures for construction abroad. There is a problem of accounting for transaction costs in order to "calculate the cost" of enterprises entering the external markets of construction services and to start cooperation with foreign partners and to sign agreements on joint activities. The accounting proposals for accounting of such expenses are considered, namely: creation of a separate account in the 9th class of the plan of accounting accounts "Costs of activity", identification with representative expenses in the composition of accounts 92 "Administrative expenses" and 93 "Costs of sales" and other accounts of 9th class, commissioning of the Transit Account 86 "Transaction Expenses" "with the further assignment to Class 9 accounts by functional purpose".

In order to enhance the integration of construction companies in the global economic space, the creation of joint ventures requires the legislative definition of the term "transaction costs" in both domestic and international standards and IFRS and to develop a unified approach to accounting for such costs in the legislation of Ukraine and to amend the accounting plan accounts.

Keywords: *transaction costs, national accounting standards., IFRS, Chart of Accounts, agreement on joint activities.*

Посилання на статтю

APA: Rubtsova, O.S. (2020). Transaktsiini vytraty budivelnykh pidpriemstv u zovnishnoekonomichnii diialnosti. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 44, 67– 72.

ДСТУ: Рубцова О.С. Трансакційні витрати будівельних підприємств у зовнішньоекономічній діяльності [Текст] / О.С. Рубцова // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. – 2020. – № 44. – С. 67–72.